

BÖLÜM 18 ◀

SPIRİTUALİTEL/ MANEVİ İYİLEŞTİRME DUA VE HEMŞİRENİN ROLÜ

Ayşe Gül YAVAŞ AYHAN¹

SPIRİTUALİTE / MANEVİYAT TANIMI

Spiritüallite kavramı; gerçeği ve evreni açıklamak için her şeyin özü, temeli veya yapıcısı olarak benimsenen madde dışı bir varlık bir anlayıştır (1). Latince nefes anlamına gelen “Spiritus” tan türeyen Spiritüallite kavramı yaşamsal ruh ile ilişkilidir. Ruhsal, tinsel ve manevi anlamına gelen Spiritüallite, kim olduğumuzun ve dünyayı nasıl gördüğümüzün özüdür ve tıpkı nefes almak gibi varoluşumuzun bir parçasıdır (2). İnsanların, anlam ve amaç sağlayan maddi olmayan ruhsal nitelikleri ile deneyimleri algılaması ve takdir etmesi, daha geniş bir gerçekliğin farkındalığı ve insan ruhunun yükselmesi olarak da tanımlanmaktadır (3).

Pek çok alanda farklı maneviyat tanımları bulunmaktadır. Maneviyat tanımlarının farklı olması, bu kavramı netleştirmek yerine, belirsizliğini daha da genişletmiştir (4,5). Maneviyatın ilk tanımlamalarından birini yapan Fry (1998) maneviyat tanımını: bireysel aşkınlık, kişilerarası ilişkiler, kişilerarası alan ve yukarıdakilerin tümü olmak üzere dört kategoride sınıflandırırken; Coyle (2002) maneviyat yaklaşımına göre 3 temel yaklaşım belirlemiştir. Bunlar: herhangi bir kategoride sınıflandırılmayan ve insan bilincinin sınırını

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Bölümü Psikiyatri Hemşireliği AD., ayavas@ankara.edu.tr

Literatürde spiritüalitenin hemşirelere yönelik etkilerinin değerlendirildiği çalışmalar da bulunmaktadır. Iqbal (2020) spiritüalitenin, hemşirelerin mesleklerine bağlılığını artırdığını ve potansiyellerini kullanmalarına olanak sağladığını belirtirken (57), Hu (2019), 92 hemşire ile yaptığı çalışmasında, hemşirelere yönelik verilen spiritüel müdahalenin, çalışma grubundaki hemşirelerin genel manevi sağlık ve manevi bakım yeterliliklerinin arttığını (58) ifade etmiştir. Kown, (2019) ise hemşireler tarafından algılanan spiritüalitenin, hasta güvenliği yönetimi faaliyetlerini etkilediğini, yüksek spiritüaliteye sahip hemşirelerin hasta güvenliği yönetimi faaliyetlerinin daha üst düzeyde olduğunu ifade etmiştir (59). Ghorbani (2021) ise yaptığı gözden geçirme çalışmasında spiritüel hemşirelik müdahalelerini; hemşirelik alanında manevi bakış açısının keşfi, varlığı iyileştirme, benliğin terapötik kullanımı, sezgisel duyu, hasta merkezlilik, anlam merkezli terapötik müdahaleler, ruhsal olarak besleyici bir ortamın yaratılması ve manevi bakımın belgelenmesi ve değerlendirilmesi olmak üzere sekiz spiritüel bakım müdahalesi kategorisi altında toplamıştır (60) ancak spiritüel bakımın kavramsallaştırılmasında ve değerlendirilmesindeki standardizasyon eksikliğinin gözden geçirmede zorluklara neden olduğu, öğrenci ve hemşirelerin manevi bakım sağlamanın öneminin farkında olmasına rağmen, bu bakımın en iyi nasıl uygulanacağı konusundaki eğitim eksikliği nedeniyle spiritüel bakım sunumunun engellendiği belirtilmektedir (51).

KAYNAKLAR

1. Türk Dil Kurumu, Spiritüalite, Maneviyat 2023 (20.03.2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.)
2. Dossey BM. *Holistic nursing: A handbook for practice*. Jones & Bartlett Publishers: 2013.
3. Willis DG, Leone-Sheehan DM. Spiritual knowing: Another pattern of knowing in the discipline. *Advances in nursing science*. 2019; 42(1), 58-68.
4. Matic L. Spiritual needs within nursing Spiritual needs as perceived by Slovenian nurses Ljubljana, Slovenia- Karlskrona, Sweden. (Mester Thesis). 2004
5. Fry A. Spirituality, communication and mental health nursing: the tacit interdigitation. *The Australian and New Zealand Journal of Mental Health Nursing*. 1998; 7(1), 25-32
6. Coyle J. Spirituality and health: towards a framework for explaining relationship between spirituality and health. *Journal of Advanced nursing*. 2002; 37(6), 589-598.
7. McSherry W, Cash K. The language of spirituality: an emerging taxonomy. *International Journal of Nursing Studies*, 2004; 41, 151-161.
8. Bussing A, Koenig HG. Spiritual needs of patients with chronic diseases. *Religions*. 2010; 18- 27. DOI: 10.3390/rel1010018).
9. Chiu L, Emble JD, Van Hofwegen L, Sawatzky R, Meyerhoff H. An integrative review of the concept of spirituality in the health sciences. *Western journal of nursing research*. 2004; 26(4), 405-428.

10. Craig C, Weinert C, Walton J, Derwinski-Robinson B. Spirituality, chronic illness, and rural life. *Journal of Holistic Nursing*. 2006; 24(1), 27-35.
11. Lemme CM. Recognizing and caring for spiritual needs of clients. *Journal of holistic nursing*. 2005; 23(3), 310-322.
12. Tany RA. Towards clarification of the meaning of spirituality. *Journal of advanced nursing*. 2002 39(5), 500-509.
13. Baldacchino D, Draper P. Spiritual coping strategies: A review of the nursing research literature. *Journal of advanced nursing*. 2001; 34, 833-845.
14. Coyle J. Spirituality and health: towards a framework for explaining relationship between spirituality and health. *Journal of advanced nursing*. 2002; 37(6), 589-598.
15. Nelso JM, Hardy SA, Watkins P. Transcendent indebtedness to God: A new construct in the psychology of religion and spirituality. *Psychology of religion and spirituality*. 2022; 15(1), 105-117. <https://doi.org/10.1037/rel0000458>.
16. Plotkin, B. *Soulcraft: Crossing into the mysteries of nature and psyche*. New World Library: 2010
17. Azar NS, Radfar M, Baghaei R. Spiritual self-care in stroke survivors: a qualitative study. *Journal of religion and health*. 2022; (61) 1-14, 493-506. <https://doi.org/10.1007/s10943-020-01030-7>
18. Ekşi H, Kardaş S. Spiritual well-being: scale development and validation. *Spiritual psychology and counseling*. 2017; 2(1). DOI:10.12738/spc.2017.1.0022.
19. Ellor W, McGregor J. Reflection on words —religion, —spiritual well-being and —spirituality. *Journal of religion, spirituality and aging*. 2011; 23: 275-278.
20. Odabaş Y. *Hemşirelikte Manevi Bakım Adımları*. Gece Kitaplığı, Ankara:2021.
21. Mahdian Z, Ghaffari M. The mediating role of psychological resilience, and social support on the relationship between spiritual well-being and hope in cancer patients. *Journal of fundamentals of mental health*. 2016;18(3).
22. Watson J. *Caring science as sacred science*. 2021.
23. Akhtar S, Barlow J. Forgiveness therapy for the promotion of mental well-being: A systematic review and meta-analysis. *Trauma, violence, & abuse*. 2018; 19(1), 107-122.
24. Kingsolver, B. *Small wonder*. Faber & Faber: 2011.
25. Dossey, L. *Prayer is good medicine: How to reap the healing benefits of prayer*. HarperSanFrancisco: 1996.
26. Walton J, Sullivan N. Men of prayer: Spirituality of men with prostate cancer: A grounded theory study. *Journal of holistic nursing*. 2004; 22(2), 133-151.
27. Weiss BL. *Mirrors of Time: Using Regression for Physical, Emotional, and Spiritual Healing*. Hay House, Inc: 2020.
28. Ferguson JK, Willemsen EW, Castañeto MV. Centering prayer as a healing response to everyday stress: A psychological and spiritual process. *Pastoral psycholog*. 2010; 59, 305-329.
29. Ferrell BR. *Spiritual, religious, and cultural aspects of care*. Oxford University Press: 2015.
30. Bryson KA. Spirituality, meaning, and transcendence. *J Palliat Support Care*. 2004;2:321-328.
31. Puchalski C, Ferrell B, Virani R.. Improving the quality of spiritual care as a dimension of palliative care: the report of the consensus conference. *J palliat med*. 2009; 2(10):885-904
32. Remen RN. In the service of life. *Noetic sci rev*. 1996;37(Spring):24-25.
33. Halifax J. Project on Being With Dying Training for Health Care Professionals. Upaya Zen Center Web site. Santa Fe, NM: 2001. Erişim Tarihi 23.03.2023 tarihinde <http://www.upaya.org/being-with-dying/articles-writings/adresinden-ulaşilmiştir>.)
34. Dossey BM, Ros WE, Beck DM. Nursing and the sustainable development goals: From Nightingale to now. *AJN The american journal of nursing*. 2019; 119(5), 44-49.

35. Hutchinson M. *Healing The Whole Person: The Spiritual Dimension Of Holistic Care*, 1997. (12.02.2023 tarihinde, http://members.tripod.com/~Marg_Hutchison/nurse4.html/ adresinden ulaşılmıştır).
36. WHO World Mental Health Report . Transforming Mental Health for All, 2022
37. Tom G, Ewan K, Mitchell D. *Spiritual care for healthcare professionals: Reflecting on clinical practice*. CRC Press: 2017.
38. Post SG, Puchalskğ CM, Larson D. Physicians and Patient Spirituality: Professional Boundaries, Competency, and Ethics. *Annals of internal medicine*. 2000; 132(7): 578. DOI:10.7326/0003-4819-132-7-200004040-00010.
39. Jackson J. The challenge of providing spiritual care. *Professional nursing*. 2004; 20(3): 24–26.
40. Crowley N, Jenkinson G. *Pathological spirituality*. In: Cook C, Powell A, Sims A. *Spirituality and Psychiatry*. London: Royal College of Psychiatrists Publications; 2009.
41. Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi,2023 (13.05.2023 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden ulaşılmıştır).
42. Sevinç K., Güven M. ve Metinyurt T. Dindar ve Spiritüel Olmama (DİSOL) Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 2015; 6, 59-86.
43. Ekşi, E., Kardaş, S. ve Akyol Koçoğlu, T. İçsel Spiritüellik Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. (Bekir Yıldırım, Ed.), Uluslararası Bilim, Teknoloji, Mühendislik, Matematik (STEM) ve Eğitim Bilimleri Kongresi bildiri özetleri kitabı içinde (s.105). 2018.
44. Ekşi H, Soyyiğit ZS, Kardaş S. İyi oluşun spiritüel göstergesi: Bir ölçek uyarlama çalışması. A. Ayten, H. Ekşi, M. Zengin ve N. Tınaz (Ed.), Sağlık hizmetlerinde manevi danışmanlık ve rehberlik içinde (s. 317-327). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları: 2019.
45. İsmailoğlu EG, Özdemir H, Ero A, Zaybak A. Spiritüel Bakım Gereksinimleri Ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi. 2019;12(4), 255-263.
46. Kabakc EN. Ebelerde spiritüel bakım yetkinliğinin incelenmesi [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir. 2019.
47. Ekşi, H., & Kardaş, S. Spiritual well-being: Scale development and validation. *Spiritual psychology and counseling*. 2017; 2, 73–88. <http://dx.doi.org/10.12738/spc.2017.1.0022>.
48. Serbest E, Şahi ZA. Turkish Validity And Reliability Study of Spirituality Index of Well-Being. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*. 2021; 15(4), 872-878.
49. Uygur D. Hemşirelerin Spiritüel ve Spiritüel Bakım Algısının Belirlenmesi ve İş Doyumu ile Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi,-Sağlık Bilimleri, 2016.
50. Duran, A., & Özçelik, H. Yoğun bakım kliniklerinde çalışan sağlık profesyonellerinin spiritüel ile ilgili bilgi ve tutumları. Sağlık Akademisyenleri Dergisi, 2022; 9(1), 2-10.
51. Rachel, H., Chiara, C., Robert, K., & Francesco, S. (2019). Spiritual care in nursing: an overview of the measures used to assess spiritual care provision and related factors amongst nurses. *Acta Bio Medica: Atenei Parmensis*, 90(Suppl 4), 44.
52. Rego, F, Gonçalves, F, Moutinho, S., Castro, L., & Nunes, R. x. The influence of spirituality on decision-making in palliative care outpatients: a cross-sectional study. *BMC palliative care*, 2020; 19(1), 1-14.

53. Lucchetti, G., Koenig, H. G., & Lucchetti, A. L. G. Spirituality, religiousness, and mental health: A review of the current scientific evidence. *World Journal of Clinical Cases*, 2021; 9(26), 7620.
54. Stroppa A, Colugnati FA, Koenig HG, Moreira-Almeida A. Bipolar bozuklukta dindarlık, depresyon ve yaşam kalitesi: iki yıllık ileriye dönük bir çalışma. *Braz J Psikiyatri*. 2018; 40 :238–243.
55. Mosqueiro BP, Caldieraro MA, Messinger M, da Costa FBP, Peteet JR, P Fleck M. Dindarlık, maneviyat, intihar riski ve depresif belirtilerin remisyonu: üçüncü basamak Brezilyalı hastaların 6 aylık prospektif çalışması. *J Etki Bozukluğu*. 2021; 279 :434–442.
56. Lawrence RE, Oquendo MA, Stanley B. Din ve İntihar Riski: Sistemik Bir İnceleme. *Arch İntihar Arş*. 2016; 20 :1–21.
57. Iqbal, M., Adawiyah, W. R., Suroso, A., & Wihuda, F. Exploring the impact of workplace spirituality on nurse work engagement: an empirical study on Indonesian government hospitals. *International Journal of Ethics and Systems*, 2020; 36(3), 351-369.
58. Hu, Y., Jiao, M., & Li, F. Effectiveness of spiritual care training to enhance spiritual health and spiritual care competency among oncology nurses. *BMC palliative care*, 2019; 18, 1-8.
59. Kown, K. Y., & Oh, P. J. Effects of nursing workplace spirituality and self-efficacy on the patient safety management activities of nurses. *Journal of Korean Academy of Nursing Administration*, 2019; 25(2), 106-114.
60. Ghorbani, M., Mohammadi, E., Aghabozorgi, R., & Ramezani, M. Spiritual care interventions in nursing: an integrative literature review. *Supportive care in Cancer*, 2021; 29, 1165-1181.